

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΙΔΡΥΤΗΣ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΣ ΕΚΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1949

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^{ΙΑ} Α.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
38 - ΟΔΟΣ ΤΣΩΡΤΣΙΛ - 38
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΜΙΑ ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΕΤΕΙΟΣ
20 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 480 π. Χ.

ΤΑ ΓΕΝΕΘΛΙΑ ΤΟΥ "ΑΠΟ ΣΚΗΝΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ," [Ἡ ἐν Σαλαμίनि ναυμαχία - Εὐριπίδης]

Ὁ Αὐγουστος θά μείνει ἀξέχαστος στή μνήμη τῶν Ἑλλήνων καί στήν ἑλληνική ἱστορία μέ τίς περίλαμπρες νίκες τοῦ Γράμμου καί τοῦ Βίτσι. Καί θά τόν συναγωνίζεται ὁ Ὀχτώβρης μέ τά δυό μεγάλα ἱστορικά γεγονότα τοῦ 1912 καί τοῦ 1940, τήν ἀπελευθέρωση τῆς Θεσσαλονίκης καί τήν ἐποποιία τῆς Πίνδου. Ἀλλά κι' ὁ Σεπτέμβρης δέν ὑστερεῖ σ' ἀκατάλυτη καί ἀθάνατη αἴγλη. Λαμπρύνεται ἀπό τήν ἐνδοξότερη ἱστορική μας σελίδα, τὸ ὠραιότερο μεγαλόρρημα τῆς ἑλληνικῆς εὐψυχίας, τῆ νίκη τῆς Σαλαμίνας, πού ἔσωσε τήν Ἑλλάδα καί τόν πολιτισμό ἀπό τήν πρώτη ἐπιδρομή τῶν βαρβάρων πού ἐξαπέλυσεν ἐναντίον της ἡ Ἀνατολή.

Μέ τήν ἐπέτειο αὐτή συμπίπτει μιὰ ἄλλη ἐπέτειος, πού ἀνάγεται στήν πνευματική ἱστορία τοῦ ἔθνους μας, στήν ἱστορία τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καί εἰδικώτερα τοῦ ἀρχαίου θεάτρου, ἡ ἐπέτειος τῶν γενεθλίων ἐνός ἀπό τοὺς πιό μεγαλότεχνους καί πνευματοφόρους ἱεουργοὺς τῆς Διονυσιακῆς θυμέλης. Ὁ Εὐριπίδης, ὁ μυροβλήτης αὐτός τοῦ ἀρχαίου ποιητικοῦ λόγου, ὁ γλυκοκέλαδος καί βαθυστόχαστος πλαστοουργός τῆς «Ἡλέκτρας» καί τῆς «Ἐκάβης», γεννήθηκε στή Σαλαμίνα τήν ἡμέρα τῆς θρυλικῆς ναυμαχίας, πού ἐξύμνησεν ὁ Αἰσχύλος στοὺς «Πέρσες» του, δηλαδή στίς 20 Σεπτεμβρίου τοῦ 480 π. Χ. Ἔτσι τὰ ὀνόματα τῶν τριῶν μεγάλων τραγικῶν ποιητῶν συνδεθῆκανε μέ τὸ χαριτώνυμο ἄγγελμα τῆς νίκης τῆς Σαλαμίνας, πού ἀποτελεῖ τὴ λαμπρότερη σελίδα τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας. Ὁ Εὐριπίδης τήν ἡμέρα ἐκείνη πρωτόβλεπε τὸ πασίχαρο φῶς τοῦ ἑλληνικοῦ οὐρανοῦ, ὁ Σοφοκλῆς μέ τὴ λύρα στὰ χέρια ἔσερνε γυμνός τὸ χορὸ τῶν ἐφήβων γύρω ἀπὸ τὸ τροπαιο τῆς νίκης, κι' ὁ Αἰσχύλος ἦτανε Σαλαμινομόχος ὁ ἴδιος.

Ὁ Ἀριστοφάνης καί ἄλλοι σύγχρονοι κωμικοὶ ποιητές, σατυρίζοντας τίς νεωτεριστικὲς ἰδέες τοῦ Εὐριπίδη, τόν κατηγοροῦ-

σαν ὅτι δέν ἦταν εὐγενικῶς καταγωγῆς ὅπως ὁ Αἰσχύλος κι' ὁ Σοφοκλῆς. Ἐλεγαν ὅτι ὁ πατέρας του ἦτανε κάπηλος, δηλαδή μετὰπράτης, κι' ὅτι ἡ μητέρα του πουλοῦσε λάχανα. Θετικώτερες ὅμως πληροφορίες, πού τίς ἀναφέρει ὁ Σουΐδας, μᾶς βεβαιώνουν ὅτι ἡ μητέρα του ἦταν ἀπὸ ἀριστοκρατικὸ γένος κι' ὅτι ὁ πατέρας του εἶχε ἀγροκτήματα στή Σαλαμίνα. Κι' αὐτὸ εἶναι τὸ πιθανώτερο. Κατὰ τὸν Ἀθήναιο, ὁ Εὐριπίδης εἶχε λάβει τὸ τιμητικὸ ἀξίωμα τοῦ οἰνοχόου στοὺς ἱεροὺς χοροὺς τῶν Ἀθηνῶν καί στὰ παιδικὰ του χρόνια ἦτανε πυρφόρος τοῦ Ζωστηρίου Ἀπόλλωνος.

Ἡ ἐξέλιξη τῆς σταδιοδρομίας τοῦ μεγάλου αὐτοῦ τραγικοῦ ποιητῆ, πού συνετάραξε τὰ πνεύματα τῶν συγχρόνων του κι' ἀνακαίνισε ριζικὰ καί παράτολμα τὴ δραματικὴ τέχνη τῶν προκατόχων του, εἶναι ἀρκετὰ ποικιλόμορφη καί περίεργη. Ὁ πατέρας του τόν προώριζε γιὰ ἀθλητὴ, γιατί κάποιος χρησμός τοῦχε πεί ὅτι ὁ γιός του θά στεφανωνόταν σὲ μεγάλους δημόσιους ἀγῶνες. Ἔτσι ὁ Εὐριπίδης ἄρχισε νὰ καταγίνεται στὸ παγκράτιο (πυγμαχία καί πάλη). Ἐγκατέλειψε ὅμως πολὺ γρήγορα τὸν ἀθλητισμό, κι' ἀργότερα τόν ἐπικρίνει δριμύτατα στίς μεγαλόπνοες τραγωδίες του πού συνταιριάζουν ἐνίοτε τὴ λυρικὴ οἰστρηλασία τοῦ Σαίξπηρ μέ τὴ σαρκαστικὴ ἀδιαλλαξία τοῦ Μπέρναρ Σῶ :

Κακῶν γὰρ μυρίων ὄντων καθ' Ἑλλάδα
οὐδὲν κάκιον ἐστὶν ἀθλητῶν γένους.

Ἀπαρνητῆς τοῦ ἀθλητικοῦ, ὁ Εὐριπίδης ἄρχισε νὰ ἐπιδίδεται μέ πάθος στή ζωγραφικὴ, ὅπου καθὼς φαίνεται διέπρεψε, γιατί οἱ ἀρχαῖοι ἔδειχναν ὠραιότατες ζωγραφιές του στὰ Μέγαρα. Ἀλλὰ δὲ στεφανώθηκε οὔτε σὲ ἀθλητικοὺς ἀγῶνες, οὔτε στήν ἐπίδοση τῆς ζωγραφικῆς. Ὁ χρησμός ἐντούτοις ἀλήθευε — σὲ ἄλλη ὅμως κονίστρα, πὸ δοξασμένη καί κοσμοξάκουστη.

Παράλληλα πρὸς τὴ ζωγραφικὴ, ὁ Εὐρι-

πίδης ἀγάπησε ἀπὸ πολὺ ἐνωρὶς τὴ φιλοσοφία. Καὶ οἱ δυὸ ἄσκησαν μεγάλη ἐπίδραση στὴν ποιητικὴ τοῦ ψυχῆ. Τὴν ἐπίδραση τῆς ζωγραφικῆς τὴ βλέπουμε στὶς περιγραφές του. Ὁ Εὐριπίδης περιγράφει λαμπρὰ τὴν ἑλληνικὴ φύση — τὸν οὐρανὸ, τὴ θάλασσα, τοὺς κάμπους, τὰ βουνά. Ὅσο γιὰ τὴν ἐπίδραση τῆς φιλοσοφίας ἦτανε βαθύτατη κι' ὀλοφάνερη σὲ ὅλα τὰ δράματά του. Γι' αὐτὸ καὶ τὸν ἐπονομάσανε «ὁ ἀπὸ σκηνῆς φιλόσοφος».

Ὁ Εὐριπίδης ἦταν ἀναμφισβήτητα ὁ πολυμαθέστερος κι' ὁ σοφώτερος τῶν τραγικῶν ποιητῶν. Κάποιος χρησμὸς τῆς Πυθίας εἶχε πεῖ: «σοφὸς Σοφοκλῆς, σοφώτερος Εὐριπίδης, ἀνδρῶν δ' ἀπάντων σοφώτατος Σωκράτης». Εἶχε μελετήσει τὰ συγγράμματα τῶν ἀρχαιότερων του σοφῶν κι' εἶχε γίνε ἀκροατὴς τῶν φιλοσόφων Ἀναξαγόρα, Προδίκου, Πρωταγόρα καὶ Ἀρχελάου. Ἦτανε ἐπίσης στενὸς φίλος καὶ ἀκροατὴς τοῦ Σωκράτη, πού ἀπέφευγε νὰ πηγαίνει στὸ θέατρο, ἀλλὰ παρακολουθοῦσε πάντα μὲ θαυμασμὸ τὶς παραστάσεις τῶν δραμάτων τοῦ Εὐριπίδη. Λένε, μάλιστα, ὅτι πολλές φορές κατέβαινε μὲ τὰ πόδια στὸν Πειραιᾶ γιὰ νὰ δεῖ ἓνα ἔργο τοῦ Εὐριπίδη. Εἶναι γνωστὸ ὅτι ὁ καινοτόμος αὐτὸς δραματογράφος ἐπηρέασθη βαθύτατα ἀπὸ τὴ διδασκαλία τοῦ Σωκράτη. Γι' αὐτὸ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς συγχρόνους του ἐπίστευαν ἢ διαδίδαν μὲ κακεντρέχεια ὅτι ὁ Σωκράτης τοῦ ἔδινε τὶς ἰδέες. Ὁ Μνησίμαχος, μάλιστα, ὅταν ὁ Εὐριπίδης ἀνέβασε τοὺς «Φρύγες» του, τὸν ἐσατύρισε μ' ἓνα σαρκαστικὸ δίστιχο πού τὸ διανθίζει ἓνα ἐξυπνο λογοπαίγνιο:

Οἱ «Φρύγες» εἶναι ἓνα νέο δράμα τοῦ Εὐριπίδη, ἀλλ' ὁ Σωκράτης ἔβαλε ἀπὸ κάτω τὰ... φρύγανα.

Σ' ὄλη τὴ ζωὴ του ὁ Εὐριπίδης ἦτανε βυθισμένος στὴ φιλοσοφικὴ ἔρευνα κι' ἀφοσιωμένος στὴ λατρεία τῶν Μουσῶν, καθὼς μᾶς ἐξομολογεῖται ὁ ἴδιος στὸν «Ἡρακλῆ» του:

Τὶς Χάρες δὲ θά πάψω ἐγὼ νὰ σμίγω μὲ τὶς Μοῦσες
 Δίχως τὶς Μοῦσες νὰ μὴ ζῶ καὶ σ' ὄλη τὴ ζωὴ μου
 [σὺ ἓνα ζευγάρωμα γλυκό, ζῶ καὶ σ' ὄλη τὴ ζωὴ μου
 [στεφάνι πάντα νὰ φορῶ!

Ὁ πόθος του ὁμῶς δὲν ἔστερξε. Πολὺ σπάνια ἐνίκησε στοὺς δραματικούς ἀγῶνες καὶ τὰ στεφάνια του ἦταν ἐλάχιστα. Ἐλαβε γιὰ πρώτη φορά μέρος σὲ δραματικὸ ἀγῶνα τὸ 465 π. Χ. (τὴ χρονιά πού πέθανε ὁ Αἰσχύλος), σὲ ἡλικία 25 ἐτῶν, ἀλλὰ ἦρθε τρίτος. Ἀπὸ τότε δὲν ἔπαψε νὰ συνθέτει δράματα γιὰ τὴ σκηνή. Μετὰ 15 χρόνια, ἐκέρδισε τὰ πρωτεῖα — σχεδὸν σαραντάρης. Ἐγραψε ἐν ὄλῳ 92 δράματα, δηλαδὴ 23 τετραλογίες, ἀλλὰ σ' ὄλη του τὴ ζωὴ μόνάχα τέσσερες φορές ἐπῆρε τὸ πρῶτο βραβεῖο — κι' ἄλλη μιά φορά μετὰ θάνατο, μὲ τὶς «Βάκχες». Νεωτεριστὴς καθὼς ἦταν, δὲν ἄρεσε στοὺς συντηρητικούς ἀγωνοδίκες, κι'

οἱ κωμικοὶ ποιητὲς τὸν κατατρέχανε συστηματικὰ γιὰ τὶς καινούριες ἰδέες του. Ὁ Ἀριστοφάνης τὸν ἔκαμε στόχο τῆς φαρμακρῆς του σατύρας καὶ τὸν ἔπληξε μὲ τὰ τσουχτερώτερα βέλη σὲ τρεῖς ἀλλεπάλληλες κωμωδίες του.

Ὁ Εὐριπίδης βρῆκε τὴν τραγωδία διαπλασμένη ἀπὸ τὸν Αἰσχύλο καὶ τὸ Σοφοκλῆ, ἀλλὰ τὴν ἀνανέωσε μὲ παράτολμους καὶ σημαντικώτατους νεωτερισμούς.

Ἐπενόησε τὸν πρόλογο, πού διευκόλυνε πολὺ τὴν κατανόηση τῶν μύθων πού ἀποτελοῦσαν τὸ σκελετὸ τῶν δραμάτων του.

Παρουσιάζει στὰ περισσότερα δράματά του τὸν «ἀπὸ μηχανῆς θεόν», πού λύνει ἀπότομα τὴν περίπλοκη δέση τῆς τραγωδίας (αὐτὸ ἐθεωρήθη καὶ θεωρεῖται ἀδυναμία τοῦ τραγικοῦ).

Τὰ χορικά του δὲν τὰ σφιχτοδένει μὲ τὴν ὑπόθεση τῶν δραμάτων του, ἀλλὰ τὰ παρεμβέτει σκοπίμως σὰν ἐμβόλιμα ἄσματα, δηλαδὴ σὰν τὰ σημερινὰ ἰντερμέδια. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἀποτελεῖ τὸν ἀντίποδα τοῦ Αἰσχύλου, ὅπου ὁ χορὸς εἶναι ὁ οὐσιαστικὸς πρωταγωνιστὴς.

Ἐδημιούργησε καὶ ἐτελειοποίησε τὰ «ἀμοιβαῖα ἄσματα» τῶν ὑποκριτῶν καὶ μεταχειρίστηκε πολὺ περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους τραγικούς τὶς «μονωδίες».

Τέλος βάζει στὰ δράματά του ἄπειρες γνωμολογίες γιὰ ὅλα τὰ πράγματα καὶ φιλοσοφεῖ ἐπίμονα καὶ συστηματικὰ.

Ἡ μεγαλειότερη ἀρετὴ τῆς τέχνης τοῦ Εὐριπίδη, στὴν ὁποία ξεπερνᾶ ὅλους τοὺς ἄλλους δραματογράφους, εἶναι ἡ τραγικότητα. Ὁ Ἀριστοτέλης εἶπε: «Εὐριπίδης, εἰ καὶ τὰ ἄλλα μὴ εὐ οἰκονομεῖ, ἀλλὰ τραγικώτατος πάντων τῶν ποιητῶν φαίνεται». Ὁ Ὄσκαρ Οὐάιλντ ἀπεκάλεσε τὸ ἔργο του «ποταμὸ γεμᾶτο δάκρυα». Καθὼς παρατηρεῖ προσφυσέστατα ἓνας σύγχρονος σχολιαστὴς του εἶναι καὶ μελοδραματικὸς καὶ ρωμαντικὸς καὶ σατυρικὸς καὶ εὐτράπελος.

Τὰ μουσικώτατα χορικά του ἦτανε φημισμένα στὴν ἀρχαιότητα γιὰ τὴν ποικιλία τῶν ρυθμῶν καὶ τὴ χάρη τους. Καθὼς ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος, οἱ Ἀθηναῖοι πού εἶχαν αἰχμαλωτισθεῖ στὴ Σικελία, τραγουδώντας τὰ χορικά τοῦ Εὐριπίδη κατέθελεξαν τόσο πολὺ τοὺς σκληροὺς Συρακουσίους ὥστε τοὺς ἔδωσαν τροφή καὶ νερό, καὶ πολλοὺς τοὺς ἀπελευθέρωσαν. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ θάνατο τοῦ τραγικοῦ ποιητῆ, τὰ ὑπέροχα χορικά του ἔσωσαν τὴν πατρίδα του. Οἱ στρατηγοὶ τῶν Λακεδαιμονίων, μετὰ τὴν ἄλωση τῶν Ἀθηνῶν, συζητοῦσαν γιὰ τὴν τύχη τῆς πόλεως. Μερικοὶ ἐπέμεναν νὰ σφάξουν τοὺς ἄντρες καὶ νὰ πουλήσουν τὶς γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά, ἄλλοι ἐπρότειναν νὰ γκρεμίσουν συθέμελο τὸ Ἰοστέφανον ἄστυ. Στὸ συμπόσιο τῶν στρατηγῶν μετὰ τὸ συμβούλιο, κάποιος ἀπὸ τὴ Φωκίδα τραγούδησε

κατὰ τύχη μιὰ στροφή ἀπὸ τὴν «Ἡλέκτρα». Ἀμέσως ὅλοι συγκινηθήκανε κι' εἶπαν πὼς θάτανε ἄπρεπο νὰ καταστρέψουν μιὰ πόλη ποὺ γεννάει τέτοιους ποιητές.

Μεταξὺ τῶν νεωτερισμῶν τῆς δραματικῆς τέχνης ποὺ ἀναφέραμε παραπάνω, πρέπει νὰ προσθέσουμε ὅτι πρῶτος ὁ Εὐριπίδης μεταχειρίστηκε στὰ δράματά του τὴ ζωντανὴ δημοτικὴ γλῶσσα τῆς ἐποχῆς του, ποὺ μιλοῦσε ἐντονώτερα καὶ βαθύτερα στὴν ψυχὴ τῶν ἀκροατῶν. Ἀλλὰ πολὺ ριζικότεροι καὶ οὐσιαστικώτεροι ἦταν οἱ νεωτερισμοὶ ποὺ ἐπέφερε στὴν οὐσία τῆς τραγωδίας. Ὁ Εὐριπίδης εἰσήγαγε στὴν τραγωδίαν τὴν πραγματικότητα, δηλαδὴ τὸ ρεαλισμὸ. Στὰ δράματά του, ποὺ ἔχουν μεγαλύτερη ποικιλία καὶ ζωηρότητα ἀπὸ τὰ δράματα τοῦ Σοφοκλῆ καὶ τοῦ Αἰσχύλου, μᾶς παρουσιάζει ἕναν καινούριο κόσμον. Ὁ Αἰσχύλος στὶς τραγωδίαις του ἐνεφάνιζε τοὺς ἀνθρώπους ὑπερφυσικοὺς, ὁ Σοφοκλῆς ὅπως ἔπρεπε νὰ εἶναι, κι' ὁ Εὐριπίδης ὅπως πράγματι εἶναι, φυσικὰ καὶ ἀληθινὰ —οἷοι εἰσίν. Γι' αὐτὸ, εἶναι περισσότερο σύγχρονος, πολὺ πλησιέστερα στὸ σημερινὸ ἄνθρωπον καὶ στὸ νεώτερο θέατρο ἀπὸ τοὺς δύο ἄλλους. Σὰν φιλόσοφος ἐμβαθύνει πολὺ μέσα στὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ, κι' ἐρευνᾷ μὲ τὸν ὀξύτατον στοχασμὸ του ὅλα τὰ θρησκευτικὰ, ἠθικὰ καὶ κοινωνικὰ ζητήματα. Ἡ μελέτη τῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων καὶ ἡ συναναστροφή του μὲ τὸν Σωκράτη τὸν ἔκαμαν νὰ μορφώσει μιὰ καθαρὴ ἰδέαν γιὰ τὸ Θεό, νὰ διατυπώσει τὴν ἐνότητα καὶ τὴν πνευματικότητα τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ δόγματα τῆς θείας προνοίας. Γι' αὐτὸ, μερικοὶ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας βρῆκαν χριστιανικὸ πνεῦμα στὶς ἰδέαις ποὺ διαπνέουν τὸ ἔργο του, καὶ μερικοὶ νεώτεροι θαυμαστὲς του τὸν ἀπεκάλεσαν πρόδρομον τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Συχνότατα ἡ φιλοσοφία του διασπαθί-

ζεται ἀπὸ ἀμφιβολίες καὶ ἀντιφάσεις γιὰ τὰ μεγάλα προβλήματα τοῦ θανάτου καὶ τῆς ζωῆς, γίνεται σκεπτικισμὸς, καὶ ὁ σκεπτικισμὸς ἀπαισιοδοξία. Ὁ σκεπτικισμὸς αὐτὸς καὶ προπάντων ὁ ἐλεύθερος ἔλεγχος τῶν θρησκευτικῶν παραδόσεων ἐκλόνισε τὰ θεμέλια τῆς θρησκείας κι' ἐπροκάλεσε τὴν ἀπιστίαν τοῦ λαοῦ. Γι' αὐτὸ τὸν χαρακτηρίσανε ἄθεον.

Στὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του, γέροντας 72 ἐτῶν, δυσαρροστημένος γιὰ τὴν δυσφήμισή του καὶ γιὰ τὰ περιπαίγματα τῶν κωμικῶν ποιητῶν, ἐγκατέλειψε τὴν Ἀθῆνα κι' ἐπῆγε πρῶτα στὴ Μαγνησίαν κι' ἀπὸ ἐκεῖ στὴν Πέλλα, στὸ φιλόμουσον βασιλεῖον τῆς Μακεδονίας Ἀρχέλαον. Ἐκεῖ πέθανε ξαφνικὰ τὸ 409 π. Χ. Ὁ Σοφοκλῆς, ποὺ πέθανε λίγους μῆνες πρὶν ὕστερα, μόλις ἔμαθε τὸ θάνατον τοῦ ἀντιπάλου του, παρουσιάστηκε στὴ σκηνὴ ντυμένος πένθιμος καὶ παρουσίασε τὸ χορὸν καὶ τοὺς ἠθοποιοὺς χωρὶς τὰ καθιερωμένα στεφάνια. Ὁ Εὐριπίδης θάφτηκε στὴ Μακεδονίαν καὶ ὁ τάφος του ἔγινε προσκύνημα πολλῶν θαυμαστῶν του. Στὴν Ἀθῆναν τοῦ στήσανε κενοτάφιον κι' ἀπάνω του χαράξανε τὸ ἐπίγραμμα ποὺ συνέθεσε ὁ ἱστορικὸς Θουκυδίδης τονίζοντας ὅτι τὰ κόκκαλα τοῦ Εὐριπίδου τὰ κρατεῖ ἡ Μακεδονία ἀλλὰ ὀλόκληρη ἡ Ἑλλάδα εἶναι μνημεῖον τοῦ μεγάλου τραγικοῦ ποιητῆ. Τοῦ στήσανε ἐπίσης χάλκινον ἀνδριάνταν στὸ θέατρο τοῦ Διονύσου, ὅπως καὶ τῶν δύο ἄλλων μεγάλων τραγικῶν ὁμοτέχνων του. Ἀναπαραστάσεις τοῦ ἀνδριάντος αὐτοῦ θᾶναι οἱ προτομὲς καὶ οἱ ἀνδριάντες ποὺ διασώζονται στὸ Λοῦβρον καὶ τὸ Βατικανόν, κι' ὅπου παρουσιάζεται, γέροντας πιά, μὲ μακρὰ μαλλιά ποὺ χύνονται ἄτακτα στὸ γερὸ μέτωπόν του καὶ στὰ μηλίγγια, μὲ μάτια βαθουλὰ καὶ μιὰ ἐκφραση πόνου στὸ στόμα...

ΤΑΚΗΣ ΜΠΑΡΛΑΣ

